

SAŽETAK PRESUDE
BIGOVIĆ PROTIV CRNE GORE
OD DANA 19. OŽUJKJA 2019. GODINE
ZAHTJEV BR. 48343/16

Povreda konvencijskih prava zbog prenapučenosti pritvora, nepredvidljivosti u primjeni zakona i nedostatnih razloga za određivanje pritvora

ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva trenutno izdržava kaznu zatvora u trajanju od 30 godina u Spužu (Crna Gora), između ostalog i zbog teškog ubojstva višeg policijskog službenika. Uhićen je u veljači 2006. godine i određen mu je u pritvor zbog opasnosti od bijega. Pritvor mu je iz istog razloga produžen tijekom sljedeće četiri godine i sedam mjeseci, a poslije toga iz razloga što bi njegovo puštanje na slobodu ozbiljno narušilo javni red i mir. U kolovozu 2009. godine Viši sud ga je osudio na 30 godina zatvora, ali je ovu odluku ukinuo Prizivni sud. Podnositelj je konačno osuđen 2012. godine, a Vrhovni sud je ovu je odluku potvrdio u veljači 2015. Tijekom pritvora podnositelj je bolovao od raznih bolesti. Pregledali su ga i liječili zatvorski liječnici i vanjski specijalisti, propisali su mu lijekove i posebnu dijetu te je operiran. Neuspješno je u više navrata podnosio zahtjev za puštanje na slobodu. Žalio se na nedostatak preispitivanja duljine pritvora, kao i razloga za produljenje pritvora, neadekvatnu medicinsku skrb i loše uvjete u pritvoru. Iste je prigovore isticao i u redovnim žalbama na presude pred domaćim sudovima i na kraju pred Ustavnim sudom, također bez uspjeha.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 3. Konvencije, podnositelj je prigovorio uvjetima u pritvoru. Naveo je da je pritvor bio prenapučen, da je imao polu pregrađeni toalet u svojoj ćeliji i samo sat vremena vježbe na otvorenom dnevno. Nadalje, tvrdio je da je tijekom pritvora obolio od više bolesti za koje mu nije pružena odgovarajuća medicinska skrb. Podnio je i niz drugih prigovora temeljem članka 5. stavaka 1. c) i 3. Konvencije. Konkretno, tvrdio je da pritvor nije bio redovito preispitivan i da je zbog toga bio nezakonit, da je trajao predugo i nije bio dovoljno opravdan, te da domaći sudovi nisu pravovremeno odlučivali o njegovim zahtjevima za puštanje na slobodu.

OCJENA ESLJP-a

Članak 3.

ESLJP je u svojoj ranijoj praksi već utvrdio da prenapučenost pritvora sama po sebi dovodi u pitanje usklađenost s člankom 3. Konvencije (vidi [Muršić protiv Hrvatske](#) [VV], stavci 136.-141.).

U konkretnom predmetu, podnositelj zahtjeva je u razdoblju između 5. kolovoza 2009. i 8. veljače 2016. imao na raspolaganju najmanje 5 četvornih metara, dok je od 8. veljače 2016. bio

sam u ćeliji površine veće od 15 m² u novoizgrađenom zatvorskom paviljonu. Prema izvješću Europskog odbora za sprečavanje mučenja i nečovječnog i ponižavajućeg postupanja (CPT) za 2013., materijalni uvjeti u zatvoru su bili dobri, a zatvorenici su imali dva sata vježbe na otvorenom dnevno.

Međutim, ESLJP je istaknuo da je podnositelj prebačen u zatvor tek u veljači 2016., nakon što je proveo deset godina u pritvoru. U pogledu uvjeta u pritvoru između 16. veljače 2006. i 5. kolovoza 2009., nije bilo nikakvih zapisa, a crnogorska vlada nije pružila nikakve dokaze kojima bi opovrgnula podnositeljeve tvrdnje u tom smislu. S druge strane, podnositeljeve tvrdnje potkrijepljene su izvješćem CPT-a za 2008., u kojem je CPT upozorio na „alarmantnu razinu prenapučenosti“ u pritvoru te zagušljivost i vlažnost ćelija. CPT je također napomenuo da su pritvorenici imali pravo na dvije tridesetminutne šetnje dnevno, što je ispod zakonom propisanog minimuma od dva sata, te da su u svojim ćelijama provodili dvadeset tri sata dnevno ili više, u nekim slučajevima tijekom nekoliko godina.

Iako su se uvjeti u pritvoru poboljšali nakon posjete CPT-a 2008. godine, ćelije su još uvijek imale polu pregrađeni sanitarni čvor, unatoč preporuci CPT-a da se on potpuno pregradi, a zatvorenici su svaki dan provodili dvadeset i tri sata zaključani u svojim ćelijama te im je jedina redovita aktivnost izvan ćelije bila je vježbanje na otvorenom u trajanju od samo sat vremena dnevno.

Slijedom navedenoga, ESLJP je zaključio da su uvjeti u pritvoru kojima je podnositelj zahtjeva boravio u razdoblju između veljače 2006. i kolovoza 2009., bili u suprotnosti sa zahtjevima članka 3. Konvencije.

Nadalje, ESLJP je istaknuo da se člankom 3. Konvencije država obvezuje štiti fizičku dobrobit osoba lišenih slobode pružajući im neophodnu medicinsku skrb (vidi [Mouisel protiv Francuske](#), stavak 40). Premda medicinska pomoć dostupna u zatvorskim bolnicama ne može uvijek biti na istoj razini kao ona koju nude najbolje medicinske ustanove za širu javnost, država mora osigurati da su zdravlje i dobrobit zatvorenika na odgovarajući način zaštićeni.

U predmetu podnositelja zahtjeva, ESLJP je primijetio nekoliko pozitivnih točaka: podnositelj je u više navrata liječen u raznim medicinskim ustanovama diljem Crne Gore; tužena država je osigurala određene doze lijeka potrebnog za liječenje, iako nije imala zakonsku obvezu to učiniti; podnositelj je mogao tražiti povrat iznosa koji je platio za operaciju oka, ali to nije učinio; tužena država je poduzela niz koraka pomažući podnositelju zbog problema s koljenom, a koji problemi su postojali i prije njegovog pritvora. Nadalje, iako podnositelj u pritvoru nije imao pristup posebnoj prehrani koja mu je bila potrebna, tužena država je poduzela mjere kako bi ispravila tu situaciju i to uz pomoć podnositeljeve obitelji koja mu je jednom tjedno donosila odgovarajuću hranu. Glede psihijatrijskog pregleda, ESLJP je utvrdio da iz spisa predmeta nije proizlazilo da je taj pregled hitan ili potreban za liječenje mentalnog poremećaja opasnog po život. Na kraju, što se tiče prisutnosti zatvorskih službenika za vrijeme obavljanja medicinskih pregleda, ESLJP je zaključio da njihova prisutnost nije dosegla onu razinu ozbiljnosti koja se zahtjeva za utvrđenje povrede članka 3. Konvencije. Stoga je ESLJP jednoglasno utvrdio da u odnosu na pruženu medicinsku skrb podnositelju zahtjeva, nije došlo do povrede članka 3. Konvencije.

Članak 5. stavak 1. c)

Zakonitost pritvora prema domaćem zakonodavstvu je glavni, ali ne uvijek i presudan element za utvrđivanje njegove usklađenosti s Konvencijom. ESLJP se mora uvjeriti i da je pritvor

tijekom razmatranog razdoblja bio kompatibilan sa svrhom članka 5. stavka 1., a to je da se spriječi proizvoljno oduzimanje slobode te da je domaći zakon u skladu s Konvencijom (vidi [Bik protiv Rusije](#), stavak 30.).

Podnositelju zahtjeva pritvor je prvi put određen 19. veljače 2006., a potom je produljivan svakih mjesec dana do srpnja 2006. Nakon što je u kolovozu 2006. podignuta optužnica, pritvor mu je dodatno produljen do 15. kolovoza 2006., 21. listopada 2008. i 11. ožujka 2009., a na podnositeljev zahtjev je preispitan 23. svibnja 2007. U razdoblju između 17. veljače 2010., kad je prva presuda ukinuta, i 9. svibnja 2011., kada je Viši sud drugi put podnositelja proglasio krivim, pritvor mu je produžen jednom, 17. veljače 2010. U razdoblju između 30. prosinca 2011., kada je druga presuda protiv podnositelja zahtjeva ukinuta, i 9. listopada 2012., kad ga je Viši sud treći put proglasio krivim, pritvor mu je produljen 30. prosinca 2011. te 11. travnja, 13. lipnja i 10. kolovoza 2012. Pritvor je preispitan na podnositeljev zahtjev 8. veljače i 18. travnja 2012.

Sukladno crnogorskom zakonodavstvu, samo se u prvom rješenju kojim se određuje pritvor mora odrediti njegova duljina, dok svaki daljnji, produljeni pritvor ne mora biti vremenski određen. Tako je i u predmetu podnositelja zahtjeva nakon podizanja optužnice u rješenju o produljenju pritvora određeno da će on trajati sve dok sud ne donese daljnju odluku.

Nadalje, domaćim zakonodavstvom je izričito predviđeno da sudovi moraju ispitati postoje li razlozi za pritvor svakih trideset dana prije i svaka dva mjeseca nakon potvrđivanja optužnice. Iz spisa predmeta je vidljivo da je taj rok u nekoliko navrata prekoračen u slučaju podnositelja zahtjeva, što je tužena država i priznala.

ESLJP smatra da je poštivanje zakonskih rokova predviđenih za ponovno ispitivanje razloga za pritvor vrlo važno, posebno imajući u vidu da domaći sudovi nisu bili dužni precizirati točno trajanje pritvora. Kada se radi o oduzimanju slobode, ESLJP je više puta istaknuo da je posebno važno ispuniti opće načelo pravne sigurnosti. Stoga, uvjeti za oduzimanje slobode prema domaćem zakonodavstvu moraju biti jasno definirani a sam zakon predvidiv u svojoj primjeni. Taj standard zahtijeva da svi zakoni budu dovoljno jasni i precizni kako bi se u razumnoj mjeri mogle predvidjeti posljedice određenih radnji.

U ovom predmetu relevantno zakonodavstvo dovoljno je jasno formulirano, međutim, nedostatak preciznosti u rješenjima o pritvoru s obzirom na trajanje produljenja i nedostatak dosljednosti o tome jesu li zakonski rokovi za ponovno ispitivanje razloga za pritvor obavezni ili ne, učinili su ga nepredvidljivim u njegovoj primjeni. Slijedom navedenog, ESLJP je jednoglasno utvrdio da je došlo do povrede članka 5., stavka 1. Konvencije u odnosu na razdoblja u kojima je prošlo više od dva mjeseca nakon potvrđivanja optužnice bez donošenja novih rješenja o produljenju pritvora podnositelju zahtjeva.

Članak 5. stavak 3.

Pitanje je li razdoblje pritvora razumno ne može se procijeniti apstraktno, nego prema okolnostima svakog pojedinog slučaja. Argumenti za ili protiv puštanja na slobodu ne smiju biti „opći i apstraktni“ nego moraju sadržavati reference na konkretne činjenice i osobne okolnosti podnositelja zahtjeva koji opravdavaju njegovo pritvaranje (vidi [Aleksanyan protiv Rusije](#), stavak 179.). Postojanost osnovane sumnje je uvjet *sine qua non* za valjanost nastavka pritvora, ali nije dovoljan za opravdanje produljenja pritvora nakon određenog vremena (vidi [Buzadji protiv Moldavije](#) [VV], stavci 87. i 92.). Domaća tijela moraju navesti relevantne i dostatne razloge za opravdanje pritvora odmah nakon uhićenja i tijekom cijelog trajanja

pritvora. Nakon što utvrdi da su postojali relevantni i dostatni razlozi za određenje pritvora, ESLJP mora utvrditi i jesu li nadležna tijela vodila postupak s „posebnom pažnjom“ (vidi [Labita protiv Italije](#) [VV], stavak 153.).

Određena kaznena djela, zbog svoje posebne težine i reakcije javnosti na njih, dovode do narušavanja društvenog poretka koji opravdava pritvor. Međutim, ovaj se razlog može smatrati relevantnim i dovoljnim samo pod uvjetom da se temelji na činjenicama koje pokazuju da bi puštanje optuženog na slobodu narušilo javni red.

U predmetu podnositelja zahtjeva, rizik od bijega bio je jedini razlog produljenja njegovog pritvora do 30. prosinca 2011. Nakon toga, domaći sudovi su kao razlog za produljenje naveli da bi podnositeljevo puštanje na slobodu narušilo javni red i mir. Međutim, sudovi su pri tome samo paušalno naveli da "razlozi za pritvor i dalje traju", bez ikakvog detaljnijeg obrazloženja. Također, prilikom produljenja pritvora podnositelja domaći sudovi nisu uzeli u obzir njegove osobne okolnosti, poput karaktera, zanimanja, imovine, obiteljskih odnosa i veze s državom u kojoj je progonjen, a koje okolnosti se moraju uzeti u obzir pri procjeni rizika od bijega (vidi [Becciev protiv Moldavije](#), stavak 58.). Nadalje, ESLJP je primijetio da domaći sudovi nisu izričito procijenili razmjernost produljenja pritvora u svjetlu podnositeljevog zdravstvenog stanja i proteklog vremena, a nisu razmotrili niti alternativne mjere za osiguranje pristupanja suđenju.

Iz gore navedenih razloga, ESLJP je utvrdio da je tužena država podnositelju produljila pritvor iz razloga koji se ne mogu smatrati dostatnim, zbog čega oduzimanje slobode u trajanju duljem od pet godina nije bilo opravdano. Sud je stoga smatrao da ne treba ispitivati je li postupak protiv njega vođen s posebnom pažnjom.

Dakle, ESLJP je jednoglasno zaključio da je došlo do povrede članka 5., stavka 3. Konvencije.

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.